

CHLADNE MI SEKANÁ

text František Štícha, lingvista, Ústav pro jazyk český AV ČR

V ZÁVĚRU RECENZE románu Zuzany Říhové Cestou špendlíků nebo jehel v Lidových novinách z 28. srpna 2021 cituje její autor Ondřej Horák tato slova: „Prostě ty vole hledáme retarda a mně zatím doma chladne sekaná...“ Recenzent k tomu dodává: „Bylo by fajn znát venkovského policistu, který má ve slovním rejstříku i ‚chladne‘, ne jen běžné ‚stydne‘, ale nezdá se to moc pravděpodobné.“

Já vám nevím. Jak si tento sečtělý muž, který v Lidových novinách týden co týden recenzuje jednu knihu, může být tak jistý, že „stydne“ je běžné, zatímco „chladne“ nikoliv? Neopírá se tento jeho soud jen o takzvaný idiolekt, tedy o jeho vlastní jazykové povědomí, řečovou zkušenost a praxi a jeho vlastní jazyk? Nejspíš ano. A nenapadne ho, že jiní lidé to mohou mít jinak. Nebo že by si vedl nějakou soukromou statistiku z debat s kolegy, přáteli a známými a z toho, co kde zaslechne?

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) u slovesa „chladnout“ uvádí dva významy a první vykládá takto: „pozbyvat tepla, stávat se chladným, studeným;

stydnout“ a jako příklady užití tohoto slovesa v tomto významu uvádí: jídlo chladne, kamna chladnou.

U slovesa „stydnout“ tento slovník uvádí tři významy a první vykládá takto: „pozbyvat tepla, stávat se studeným, chladným; chladnout“ a jako příklady užití uvádí: oběd stydne; kamna stydnou.

Z těchto výkladů plyne, že obě diskutovaná slovesa mají týž význam a podle slovníku nejsou nijak rozlišena ani stylově, dobově či regionálně. SSJČ je však již zastaralý, jeho údaje se týkají slovní zásoby češtiny staré 50 až 150 let. Na novém velkém výkladovém slovníku soudobé češtiny se v našem ústavu usilovně pracuje.

A co říká korpus? Budete se divit. „Běžné“ sloveso stydnout má v celém obrovském korpusu pouhých 735 dokladů! Zato „méně běžné“ chladnout jich má 2740! Ani to však není – vzhledem k frekvencím jiných slov – mnoho. Zkusme se tedy podívat na odvozená slovesa „vystydnout“ a „vychladnout“. A hledme, frekvence nám tu pěkně narůstá: u slovesa „vystydnout“ je to již 1850 výskytů, u slovesa „vy-

„Neopírá se recenzentův soud jen o takzvaný idiolekt, tedy o jeho vlastní jazykové povědomí?“

-----

chladnout“ pak dokonce 27 269! Bezprostředně slovesu „vychladnout“ nejčastěji předchází sloveso „nechat“ a adverbium „trochu“, evidentně z kuchařských receptů, následují adverbia „zcela“, „úplně“, „mírně“.

Nechci vám ale zamlčet jeden fakt, svědčící ve prospěch recenzentovy intuice: zatímco slovní spojení „stydne mi“ má ve spojení se jménem nápoje tři doklady, slovní spojení „chladne mi“ nemá doklad ani jediný. Možná i já bych tedy napsal: „A zatímco píšu tenhle sloupek, stydne mi uvařená voda na čaj.“ Avšak tvrdit, že místo „stydne“ bych rozhodně nenapsal „chladne“, bych si netroufl... ■■■

INZERCE

knihka 229 Kč

hrubý pytel,
hrubá záplata

Petr Hudský

Petr Hudský
**Hrubý pytel,
hrubá záplata**

Brilantní povídky plné napětí
a černého humoru scenáristy
oblíbených kriminálních seriálů
Labyrint a Kriminálka Anděl

PETR HUDSKÝ
HRUBÝ PYTEL, HRUBÁ ZÁPLATA

NOVINKA ke stažení

Dvě hořovské povídky
Utopenci
Chleb náš vezdejší

radioteka

199 Kč

www.radioteka.cz